

Konakh V. K., PhD in Political Science, Senior Consultant of Department of Information Society and Information Strategies of The National Institute for Strategic Studies (Ukraine, Kiev), konakh_v@ukr.net

International experience of printed and audiovisual media in the context of media system reform in Ukraine

In the article the international experience of printed and audiovisual media is considered, their operation in Western, Central and Central–Eastern Europe and the former USSR is defined. Also the nowadays situation of the media sector in Ukraine, in according with the modern practices and the planned areas of reform is analyzed. On the basis of analysis determined that today in the majority of the world countries different radio and TV broadcasting organizations as well as print media coexist in various combinations. However, in the democratic European countries the state broadcasters in the classic sense are absent, instead commercial and public broadcasters function. Printed press in those countries is represented by commercial (independent) media and official printed publications (exercising functions of promulgation of laws and other legal acts), but the state print media are not available. It is concluded that in Ukraine should be completed the formation of public broadcasting and print media deregulation, in according with the democratic standards and commitments as a member of the Council of Europe. However, carrying out the reform of the state media, should consider existing practices and modern threats and challenges – that is why the foreign broadcasted should implemented under the auspices of the country and its significant financing.

Keywords: print media, audiovisual media, public broadcasting, information threats, international broadcasting.

Конах В. К., кандидат политических наук, главный консультант отдела информационных стратегий и проблем информационного общества, Национальный институт стратегических исследований (Украина, Киев), konakh_v@ukr.net

Зарубежный опыт функционирования печатных и аудиовизуальных СМИ, в контексте реформирования медийной системы в Украине

Рассмотрен опыт функционирования печатных и аудиовизуальных СМИ в странах Западной, Центральной и Центрально–Восточной Европы, а также бывшего СССР. На основе проведенного анализа определено, что в настоящее время в большинстве стран мира различные по форме теле– и радиовещатели и печатные СМИ сосуществуют в различных комбинациях. Однако, в демократических странах Европы отсутствуют в классическом понимании государственные телерадиокомпании, а функционируют коммерческие и общественные вещатели. Пресса в этих странах представлена коммерческими (независимыми) СМИ и официальными печатными изданиями (осуществляют функцию промульгации законов и других нормативно–правовых актов), государственные печатные СМИ отсутствуют. Сделаны выводы, что в Украине, в соответствии с имеющимися демократическими стандартами и взятыми обязательствами в рамках членства в СЕ, должен быть завершен процесс создания общественного вещания и разгосударствления печатных СМИ. Однако, осуществляя реформирование государственных медиа, следует учитывать, как имеющиеся мировые практики, так и современные угрозы и вызовы – поэтому такой важный сегмент как инновационный должен реализовываться под эгидой государства и при его значительном финансировании.

Ключевые слова: печатные СМИ, аудиовизуальные СМИ, общественное телерадиовещание, информационные угрозы, инновационный.

* * *

УДК 323. 17

Рафальський І. О.
кандидат історичних наук, здобувач
Інституту політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса НАН України
(Україна, Київ), gumarenk@ipiend.gov.ua

САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА САМООРГАНІЗАЦІЯ

Розглядаються проблеми взаємовідносин національної самоорганізації та національного самовизначення у контексті українського державотворення. Виділяються рівні, моделі, типи національної самоорганізації, аналізуються питання участі національних спільнот України в українському етнополітичному організмі.

Ключові слова: національне самовизначення, самоорганізація, етнополітичний організм.

Самовизначення безпосередньо пов'язане з самоорганізацією, яка є способом функціонування будь-якого організму, прагне до самозбереження і тому чинить активний супротив усьому, що загрожує його існуванню. У суспільстві, у його етнонаціональній сфері, самозбе-

реження триває шляхом ускладнення внутрішньої системи етнополітичного організму.

Реалізація національних інтересів і перспективи людського розвитку в Україні належать до найбільш пріоритетних напрямів сучасної вітчизняної гуманітарної думки. Визначення стратегічних орієнтирів у цій царині потребує наукового осмислення в сенсі вироблення теоретичних поглядів щодо соціальних і політичних складових українського державотворення.

Криза українського суспільства обумовлена насамперед кризою управління. Суспільству необхідна система управління, адекватна тенденціям прогресивного суспільного розвитку. Пошук і створення такої системи неможливий без аналізу взаємодії соціального управління та соціальної самоорганізації. Системна криза суспільства пов'язаний з порушенням діалектики співвідношення цих двох фундаментальних і пов'язаних між собою процесів. Важливо усвідомити, що для динамічного розвитку складних соціальних структур необхідно знайти оптимальне поєднання спонтанної самоорганізації та організованого управління.

Якщо націю (народ) розглядати на рівні політичної системи, то проявом такої ускладненої структури є поява, серед інших чинників, державницьких інститутів самоорганізації. Їх наявність захищає націю (народ) від зовнішнього поглинання та асиміляції, підвищує резистентність зовнішнім тискам, експансії тощо. З нашої точки зору, саме у цьому лежить прагнення народів до самовизначення, тому що енергія самозбереження вимагає ускладнення внутрішньої самоорганізації. Національне самовизначення у цьому контексті переходить у самовизначення державне, що є вищою формою ускладнення політичного існування нації.

Однією з адаптивних властивостей народів є властивість державотворення або ускладненої самоорганізуючої форми як певного інструменту самозахисту. Існують і інші засоби самозахисту та самоорганізації такі, наприклад, як етнокультурна, національна та конфесійна ідентичність, проте саме наявність власної державності є найефективнішим засобом самозбереження.

Сучасні політико-правові практики виробили систему міжнародно-правових норм, згідно з якими не тільки титульні народи, а й народи що не належать до цієї категорії, у тому числі національні меншини, мають права та інструменти, що захищають їх ідентичність, і таким чином є своєрідними захисними механізмами що запобігають поглинанню або асиміляції одних етнонаціональних груп іншими. На цьому наголошує, зокрема, Дірк Хелбінг, говорячи про етнозахисні інструменти у контексті самоорганізації [1]. Не слід також залишати поза увагою той факт, що такі групи володіють специфічною спільністю життєвих інтересів, і можна говорити про певні поведінкові реакції та мотивації, які керуються не стільки раціональними, скільки колективно без свідомими моделями життєдіяльності. У теорії психоаналізу цей аспект колективних дій визначається поняттям архетипу, що означає колективну матрицю культурної поведінки.

Особливе значення набувають такі матриці, що виконують етнозахисну та етнорепродуктивну функції. Вони передаються як певні етнопсихологічні стани колективної свідомості, відіграючи значну роль у процесах етнічної та національної мобілізації, зокрема у таких

системах, як етнополітичний організм. У той же час, на певному рівні самоорганізації етнополітичного організму провідну роль відіграє свідомісний рівень самореалізації. Саме завдяки йому формуються національна ідея, ідеали, вибудовуються національні стратегії і проекти національного розвитку [2].

Згідно синергетичної парадигми розгляд самих етнонаціональних процесів необхідно корелювати з загальними закономірностями суспільної самоорганізаційної динаміки, у першу чергу використовуючи структурні теорії аналізу етнонаціональних відносин у зв'язку з характеристиками соціальної структури. Самовизначення ж, з нашої точки зору, слугує своєрідним каркасом, який обумовлює зв'язок між усіма суб'єктами самоорганізаційних процесів.

Етнонаціональні спільноти, інтегровані у вигляді певних систем, функціонують, у тому числі, на засадах самоорганізації, адаптуючись до стабільності та розвитку і не супроводжуються різкою зміною етнічних стереотипів поведінки, натомість поступово змінюються шляхом еволюції. Етнонаціональні спільноти мають у наявності певний арсенал засобів самоорганізації, які включають у себе рівні, типи і моделі, і які залежать, поряд з історичними, геополітичними чинниками, від цивілізаційного критерію, що дає змогу типологізувати матеріальні та психологічні чинники етнонаціональної самоорганізації.

Рівні етнонаціональної самоорганізації відповідають базовим критеріям цивілізацій, тобто різниця між ними не просто типологічна, а й історична, оскільки рівні самоорганізації виникають у певній історичній послідовності шляхом цивілізаційних трансформацій та модернізаційного розвитку у відповідних часових періодах. У той же час, різні рівні етнонаціональної самоорганізації можуть співіснувати у просторі і часі, як, наприклад, індустріальний та постіндустріальний. Т. Дрідзе, наприклад, виділяє п'ять рівнів самоорганізації, кожному з яких відповідає певний тип суб'єктності. По-перше, це соціетальний рівень суб'єктності великих соціально-культурних співтовариств. По-друге – інституційний рівень, по-третє – організаційно-управлінський рівень суб'єктності, по-четверте – груповий рівень, і нарешті – особистісний рівень суб'єктності [3, с. 30].

Тип самоорганізації – це певний цивілізаційний комплекс у вигляді територіально – локального простору, що об'єднує групу народів чи інших етнонаціональних груп, іноді етнічно віддалених, але консолідованих на засадах спільного комплексу цінностей і взаємодіють між собою як суперетнічне ціле. Як приклад самоорганізаційного типу на рівні цивілізаційної системи є традиційні типи ісламської, християнської (православної чи католицької), конфуціанської цивілізацій тощо.

Поняття модель самоорганізації характеризує конкретний прояв рівнів та типів етнонаціональної самоорганізації, обмежених рамками конкретної країни, етнонаціональні процеси яких визначає як титульна нація, так і сукупність усіх етнонаціональних груп.

Сучасна глобалізаційно-глокалізаційна епоха руйнує традиційні матриці самозахисту та самозбереження, насамперед архаїчні структури, що виконують етнозберігаючу та етнозахисну функції, підсилює роль свідомісного аспекту. Саме самоорганізаційні засади етнополітичного організму, який прагне самозбережен-

ня, самовідтворення та саморозвитку переносять зовнішні атрибути ідентичності у внутрішньособистісні чинники, і є таким чином самовизначальним. М. Степико, наприклад, слушно вважає, що нагальною проблемою для України є не “переплавлення її етнічної різноманітності в єдиному тиглі, а подолання культурно-історичної різноманітності її регіонів” [4, с. 24]. На цьому ж наголошує і В. Климончук, підкреслюючи, що “Українське національно-демократичне відродження вимагає сьогодні нового світобачення, світорозуміння з урахуванням суспільно-політичної практики минулих поколінь і минулих політичних союзів, взаємин народів, які перебували у складі однієї держави-імперії. Частина сучасного українського суспільства, особливо індустріальних регіонів Сходу, Півдня та Криму, виявилася не повністю суб'єктивно підготовленою до сприйняття української національної державницької культури, мови” [5, с. 130].

В. Степаненко, у свою чергу, вважає можливою еволюцію вітчизняного етнополітичного організму від стану “етносу” та “демосу” (населення) до “полісу” (політичної нації). При цьому як форма існування останньої пропонується консолідаційна демократія [6, с. 109]. В. Конопельський сприймає громадянську націю як відкрити поліетнічну спільноту, що історично склалася в Україні. Дослідник не заперечує ролі громадянської позиції і території у процесах національного самовизначення [7].

Відтак можна стверджувати про слабкість зв'язків між окремими складовими вітчизняного етнополітичного організму, що не дозволяє описувати його термінами національної системи. Звісно, як і кожен живий організм, ЕПО має механізми самоорганізації, проте лише за умови, що він уже існує як система. Процеси ж етноінтеграції не відбуваються самі по собі – тут значну роль відіграють системоутворюючі фактори: окремий етнос чи етнічна група, еліта, ідея, спільна мета тощо.

У цьому контексті вельми корисним може бути сценарний підхід, що передбачає розгляд етнополітичної реальності як такої, що розгортається в площині нелінійної детермінації, котра залежить від опосередкованих факторів і випадковостей. Для надійного прогнозування подій важливою основою є достовірність інформації, надходження якої забезпечується за рахунок зв'язку центральних управлінських структур з периферійними (не завжди державними) інституціями. Завдання наукового аналізу, який орієнтується на можливості сценарного підходу, полягає в умінні визначати роль того чи іншого фактора в конкретній політичній ситуації, простежувати його зв'язок з інтересами певної етнонаціональної спільноти як суб'єкта політики [8].

Самоорганізація в соціумі не є вільною від суб'єктивного фактора, що включає в неї процеси як організації, так і управління. З іншого боку, як організаційні, так і управлінські відносини самі є похідними від самоорганізації і перебувають у формальних структурах (організаціях) під впливом неформальних відносин, що само організуються. Більше того, сама організація включена в процес управління як функція управлінського циклу. Очевидно, що за такого взаємопроникнення спонтанних і довільних соціальних процесів співвідношення організації, самоорганізації і управління не може

розглядатися тільки з позицій їх однозначності за всіх станів функціонування соціальних систем [9].

У сучасному науковому знанні традиційним є поділ соціальних процесів (і в тому числі етнонаціональних процесів) на організаційні та самоорганізаційні, і відповідно механізмів соціальної зміни – на організаційні та самоорганізаційні. При цьому очевидно, що оптимальний баланс між організаційними та самоорганізаційними процесами забезпечується тоді, коли дві окреслені підсистеми діють єдинопроводимо – тобто коли правляча еліта ініціює впровадження в життя таких законів і таких концепцій розвитку, які відповідають внутрішнім природним тенденціям самої нації-системи, а отже і прагненням більшості населення [10].

Самоорганізаційні та організаційні механізми розвитку, саморегуляції і самовідтворення етнонаціональних систем треба розуміти як механізми, які функціонують через параметри їх організації та самоорганізації. Прикладом самоорганізаційних механізмів розвитку, саморегуляції і самовідтворення етнонаціональних систем є мова внутрішньоструктурних комунікацій, самоуправління громадських організацій, релігія, корпоративна культура тощо. У той же час слід зауважити, що неможливо скласти вичерпний перелік механізмів етнонаціональної самоорганізації. Оскільки механізм, як слушно підкреслює Г. Нестеренко, “це сукупність логічних зв’язків, то в більшості випадків він постає певною послідовністю процесів” [10]. Обидва ці механізми – самоорганізаційний і організаційний – повинні розглядатися як такі, що мають різну природу, і лише їх накладення задає загальну картину соціальних змін. Самоорганізаційної складові соціальної динаміки це тільки один вектор соціальних змін, який може посилюватися або навпаки послаблюватися організаційним вектором. При цьому організаційна сторона виступає в певному сенсі зовнішньої стосовно самоорганізаційної. Можна цілком погодитися з Л. Бевзенко, яка вважає що “Оскільки самоорганізація – це процес, що має силу природного, закладеного в глибинних властивостях самої середовища явища, то можна стверджувати, що вона в підсумку рано чи пізно виходить на домінуючі позиції, але ситуативне співвідношення організації та самоорганізації може бути різним” [11]. Організація в цьому зв’язку постає не як мета, а як засіб, за допомогою якого формуються необхідні умови. Якщо організоване суспільство перехідне, транзитне, то самоорганізоване суспільство виглядає стабільним і перспективним. У той же час воно є першим етапом розвитку цивілізаційної цілісності людства. Другий етап – це гармонійне поєднання принципів функціонування організованості і самоорганізованості. Будь-яке прогресуюче суспільство-це суспільство організоване – самоорганізоване.

Розвиток самоорганізації українського суспільства багато в чому визначається прогресуючими змінами в політичній культурі правлячої еліти та громадян. При існуючій вертикалі влади можливі історичні цикли прогресивного і застійного розвитку політичного режиму. Можна очікувати, що в міру змін у політичній культурі правлячої еліти неминуча політична боротьба між її частинами з проблем збереження економічної, соціальної, етнонаціональної, політичної та міжнародної безпеки України.

Вибір тих або інших парадигм суспільного розвитку розпочинається, в першу чергу, з руйнації старої ціннісно-нормативної системи суспільства як загальної основи соціальної інтеграції. Таке суспільство отримує визначення перехідного. Аномія як визначений стан соціальної організації характерна для будь-якого перехідного суспільства, але лише у виняткових історичних обставинах аномія досягає глобальних суспільних масштабів, коли все суспільство в цілому свідомо відмовляється від основних ідеологічних принципів своєї організації, не маючи нової, цілісної, відпрацьованої часом ціннісно-нормативної системи. В умовах аномії цілком руйнується звичний механізм адаптації людини: пристосування її поведінки до існуючих соціальних норм. Починається протилежний процес кристалізації нової ціннісно-нормативної системи на основі особливостей індивідуальної свідомості його членів, індивідуальних ціннісних переваг і ціннісних орієнтацій. У свою чергу, ціннісні орієнтації багато в чому визначаються їх загальним соціальним самопочуттям [12].

Концептуальні підходи, ключові проблемні питання українського державотворення постійно перетинаються з розглядом проблем соціокультурного розвитку етносів, що сформувалися на теренах України. Можна погодитися з В. Андрущенко, що держава розглядається як “політичний аттрактор самоорганізації” українського етносу [13, с. 10].

На певному етапі як засіб реалізації самовизначення постає державність, що виконує ряд функцій, необхідних для повноцінної реалізації основних завдань життєдіяльності етнополітичного організму, включаючи, звичайно, процеси самовизначення. Перебуваючи на різних рівнях цивілізаційного розвитку, етноси завжди прагнули самоорганізації. Поряд з такими механізмами цієї самоорганізації, як етнічна культура, мова, існує один з найпотужніших само організаційних чинників-етнонаціональна державність. Здійснюючи комплекс етнозахисних, етнозберігаючих та етнорозвиваючих функцій, сучасна державність – являє собою інститут національного суверенітету, відкритий для інших держав за умов, що відкритість та діалог або міждержавне партнерство у рамках міждержавних відносин не є загрозою національного суверенітету.

З нашої точки зору, виходячи з парадигми самоорганізації, можна адекватніше зрозуміти, пояснити і передбачити тенденції, закономірності перебігу процесів у суспільстві. Самоорганізація розглядається як механізм реалізації внутрішніх потенцій національного розвитку, без урахування її принципів неможливе створення сучасної наукової картини світу.

Список використаних джерел

1. Social self-organization: agent-based simulations and experiments to study emergent social behavior / Ed.: Dirk Helbing. Published Berlin : Springer, 2012
2. Nadia Diuk. Euromaidan: Ukraine's Self-Organizing Revolution. World Affairs., March, 2014
3. Прогнозное социальное проектирование: теоретико-методологические и методические проблемы. М. : Наука, 1994.
4. Степико М. Українська політична нація: проблеми становлення // Політичний менеджмент. – 2004. 9 № 1.
5. Климончук В. Українська “малоросійщина” – загроза національній свободі та державотворенню // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Вип. 24. – 2012.
6. Степаненко В. Етнос – демос – поліс: етнополітичні проблеми соціальної трансформації в Україні // Соціологія: теорія,

методи, маркетинг. – 2002. 9 № 2. – С. 102 – 120.

7. Конопельський В. Парадигма громадянсько-територіальної спільності як основа української політичної нації // Актуальні проблеми політики – Одеса : Юридична література, 2001. – Вип. 12. – С. 636-649.

8. Шкляр Л. Нація в умовах “розколотої” цивілізації // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй / за ред. О. О. Рафальського (гол. ред.) та ін. – К. : ТОВ УВПК “ЕксОб”, 2006. – С. 207-219.

9. Туленков М. Сутність і співвідношення понять “організація”, “самоорганізація” і “управління”. // Політичний менеджмент № 1, 2007

10. Нестеренко Г. Українська політична нація: самоорганізаційні засади становлення : монографія. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 360 с.

11. Бевзенко Л. Социальная самоорганизация: теория и практика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://politiko.ua/blogpost11484>

12. Український соціум / Власюк О. С., Крисаченко В. С., Степико М. Т. та ін. / за ред. В. С. Крисаченка. – К. : Знання України, 2005. – 792 с.

13. Андрущенко В. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу. – К. : ТОВ “Атлант ЮЕМСІ”, 2006.

Rafalsky I. O., Ph.D., Institute of Political and Ethnic Studies, NAS of Ukraine (Ukraine, Kyiv), rymarenk@iipiend.gov.ua

Self-determination and self-organization

The article addresses the problem of the relationship of national self-organization and national self-determination in the context of Ukrainian statehood. Several levels, models, types of national self-organization analyzed the context of ethnic communities in Ukrainian ethno-political body.

Keywords: national self-determination, self-organization, ethno-political body.

Рафальский И. А., кандидат исторических наук, соискатель, Институт политических и этнонациональных исследований им. И. Ф. Кураса НАН Украины (Украина, Киев), rymarenk@iipiend.gov.ua

Самоопределение и самоорганизация

Рассматриваются проблемы взаимоотношений национальной самоорганизации и национального самоопределения в контексте украинского государства. Выделяются уровни, модели, типы национальной самоорганизации, анализируются вопросы участия национальных сообществ Украины в украинском этнополитическом организме.

Ключевые слова: национальное самоопределение, самоорганизация, этнополитический организм.

* * *

УДК 061.2:316.3

Матвійчук А. В.

кандидат політичних наук, старший науковий співробітник, Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського (Україна, Київ), khyiko.m@gmail.com

САМОВРЯДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРИНЦИПИ ЇХ СТВОРЕННЯ

Автор аналізує самоврядування і самоврядні організації, як відносно новий для України феномен, його основні властивості та принципи організації.

Ключові слова: громадянське суспільство, самоврядування, самоврядні організації, держава, демократія.

Для мінімізації ризиків у системі державного регулювання необхідна стримуюча суспільна “противага”. Такою силою можуть стати інститути самоврядування і самоврядні організації як елементи громадянського суспільства. Практика становлення та еволюції громадянського суспільства свідчить про те, що існування самоврядних організацій стимулює соціальну активність, яка, в свою чергу, перетворюється на стимул розвитку економіки і прогресу демократичних перетворень.

За часи розбудови української державності помітно зріс науковий інтерес до громадських самоврядних організацій та їхніх стратегічних функцій як суб’єктів політики і важливого елемента політичної системи. У вітчизняній політичній науці є чималий доробок індивідуальних і колективних праць, де аналізується сутність, становлення та розвиток громадянського суспільства і його складових, – зокрема, функціонування неурядових громадських об’єднань та самоврядних організацій. В цьому сенсі заслуговують уваги праці українських вчених В. Авер’янова, В. Беха, С. Бистрицького, А. Бодрова, О. Віннікова, В. Горбатенка, Г. Зеленько, А. Колодій, О. Корнієвського, В. Кравченко, І. Кресіної, Ю. Левенця, М. Михальченка, М. Обушного, В. Ребкала, Ф. Рудича, М. Ставнійчук, В. Цвиха, В. Чалого, М. Шевченка, Ю. Шемшученка та ін.

Декілька зауважень стосовно термінів. Як зазначається в енциклопедичному політологічному словнику “неурядові організації (анг. Nongovernmental organizations – NGOs) – локальні, національні чи міжнародні об’єднання людей, діяльність яких здійснюється з ініціативи громадян, а не з санкції чи вказівки уряду, й не має на меті отримання прибутку” [1, с. 409]. Термін “неприбуткова організація” підкреслює особливий режим діяльності та оподаткування організації. Метою неприбуткової організації не є отримання прибутку, тобто він не може перерозприділятися і має бути спрямованим лише на цілі організації” [2]. Сам термін “неприбуткова організація” здебільшого вживається в американському законодавстві, тоді як міжнародні організації частіше вживають термін “неурядова організація” [3, с. 226].

Неурядові організації у повсякденному розумінні – це суб’єкти, незалежні від державної і місцевої адміністрації, проте спрямовує свою діяльність на задоволення “суспільних потреб і переслідує гуманітарні цілі” [2]. Неурядовими організаціями є суб’єкти, які не належать до сектора державних і місцевих фінансів і не діють з метою здобуття прибутку, юридичні особи, створені на основі розпоряджень, законів, у тому числі фонди та об’єднання, за винятком політичних партій, професійних спілок і організацій роботодавців, самоврядувань професій, фондів, єдиним засновником яких є Держскарбниця. Неурядові організації, зазвичай, функціонують як фонди і об’єднання. Сфера і форми їхньої діяльності дуже різні. Найчастіше вони опікуються: культурою, екологією, правами людини, наукою і технікою, аналізом і прогнозом тощо.

Рівнозначні терміну “неурядова організація” вживаються й такі терміни як:

– некомерційна організація (нон-профіт, тобто неприбуткова), оскільки не діє для отримання прибутку;

– добровольча (волонтерська) організація, оскільки переважною мірою спирається у своїй діяльності на роботу волонтерів;

– громадська (соціальна) організація, оскільки сферою активності таких організацій є соціальна допомога в широкому розумінні, зокрема, охорона здоров’я і освіта, тобто діяльність задля суспільної користі;

– “третій сектор”, оскільки не належать ні до адміністрації (1-й сектор), ні до бізнесу (2-й).

Стосовно останнього. “Третій сектор” – це збірна назва неурядових організацій. Це визначення прийшло з